

НОВІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інноваційна діяльність та її результати є визначальним чинником конкурентноздатності й ефективності роботи підприємств. Інноваційна діяльність виконує першорядну роль, що "обумовлює ріст ефективності виробництва, забезпечує зниження витрат і збільшення прибутку" [1, с. 38]. У цих умовах проблеми використання знання як економічного ресурсу пов'язані не стільки з його обмеженістю, скільки з особливістю доступу до інформації, її невизначеністю, а також з високими трансакційними витратами.

Теоретичні й методичні питання формування стратегії та напрями забезпечення ефективності інноваційної діяльності розглянуті у ряді робіт вітчизняних та закордонних учених-економістів, а саме А. Н. Алімова, Н. П. Гончарова, В. Б. Яковенко, А. В. Гріньова, А. Баркера [2–5] та ін. Однак сучасний рівень трансформації економіки України, ринкові фактори зумовлюють актуальність проблеми трансакційних витрат при здійсненні інноваційної діяльності, актуалізують необхідність подальшого розвитку як теоретичних, так і практичних її аспектів.

На процес здійснення інноваційної діяльності одночасно впливає безліч різноманітних факторів. Одні з них впливають позитивно (наприклад, конкуренція в галузі), інші – негативно (наприклад, нерозвинена інфраструктура інноваційної діяльності, високі трансакційні витрати). Деякі фактори не можуть бути охарактеризовані настільки однозначно, їх вплив залежить від конкретних обставин і може бути як позитивним, так і негативним. Наприклад, в умовах ринкової економіки державна політика може сприяти розвитку інноваційної діяльності, а в умовах адміністративно-командної системи політика уряду сприяє монополізації, що негативно позначається на інноваційній активності.

Слід зазначити, що аналіз факторів, які впливають на інноваційну діяльність, давно знаходиться у центрі уваги вчених-економістів. Найбільш повну класифікацію за різними ознаками за-

пропонував М. Портер [6, с. 97–98]. Основні положення цієї класифікації полягають у тому, що за своїм характером усі фактори, які впливають на інноваційну діяльність умовно розподілені таким чином: основні фактори та розвинуті фактори, що у свою чергу підрозділяються на загальні і спеціалізовані. До основних факторів М. Портер включає наявність природних ресурсів, кліматичні умови, географічне положення країни, тобто такі фактори, наявність яких не вимагає зусиль для їх створення або для цього достатньо мінімальних інвестицій. До розвинутих факторів належать – розвинута інфраструктура ринку, високий науковий потенціал, висококваліфікована робоча сила, фінансова система, інституціональне середовище інноваційної діяльності тощо. Відмінність спеціалізованих факторів від загальних полягає у тому, що спеціалізовані фактори знаходять застосування у вузькому колі галузей.

Серед факторів, які негативно впливають на ефективність інноваційної діяльності можна виділити характерні для трансформаційної економіки України. До їх числа, за даними Укрінфонду, насамперед, належать відсутність розвинутої інфраструктури інноваційної діяльності (близько 18,3%), відсутність необхідних НДДКР (близько 14,8%), відсутність попиту на внутрішньому ринку (близько 14,3%), великий економічний ризик освоєння інноваційної продукції (близько 14,4%), дефіцит фінансових ресурсів (близько 17,5%), інші фактори (близько 20,7%).

Диференціація проаналізованих факторів, що перешкождали освоєнню інновацій у 1999–2003 рр. по галузях промисловості за даними Укрінфонду представлена у табл.1.

Галузі промисловості позначені на графічних зображеннях: 1 – харчова промисловість, 2 – машинобудування і металообробка, 3 – паливна промисловість, 4 – чорна металургія, 5 – кольорова металургія, 6 – хімічна промисловість, 7 – нафтохімічна промисловість, 8 – деревообробна і целюлозно-паперова промисловість, 9 – легка промисловість, 10 – скляна та фарфорово-фаянсова промисловість, 11 – медична та фармацевтична промисловість, 12 – будівельна промисловість.

Отже, всебічне дослідження й аналіз ступеня впливу різних факторів, у тому числі і вивчення впливу трансакційних витрат на активізацію та ефективність інноваційної діяльності в економіці, має велике теоретичне і практичне значення.

Таблиця 1

**Диференціація деяких факторів, що перешкоджають
освоєнню інновацій по галузях промисловості в 1999–2003рр.
(% від загального числа)**

Фактори	Графічне зображення
1	2
1. Нестача фінансових ресурсів	
2. Великий економічний ризик освоєння інноваційної продукції	
3. Відсутність попиту на внутрішньому ринку	
4. Відсутність необхідних НДДКР	
5. Відсутність розвинутої інфраструктури інноваційної діяльності	
6. Інші фактори	

Література

1. Система регуляторів перехідної економіки України. – К.: Інст економіки НАНУ, 1999. – 176 с.
2. Алымов А. Н., Гончаров Н. П., Дражан М. Г., Черваньов Д. Н. Управление инновационным циклом. – К.: Наукова думка, 1993. – 385 с.
3. Яковенко В. Б. Введение в инновационные технологии. – К.: Изд-во Европ. Ун-та, 2002. – 134 с.
4. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2003. – 308 с.
5. Алан Баркер Алхимия инноваций / Пер. с англ. А. Р. Ханукаева. – М.: ООО "Вершина", 2004. – 224 с.
6. Портер М. Международная конкуренция. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.